

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходящ №	дата ..... 201 г.
Входящ № 387	дата 04.06 2015 г.
София 1113, бул. Шияновски проход № 52, бл. 17 Тел.: 02/ 876 29 88 ; факс: 02/ 876 21 91	

СТАНОВИЩЕ

на проф. д-р Искра Баева, преподавателка по съвременна световна история в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски” за дисертацията на Веселина Железанова Узунова на тема „Американо-иранските отношения между две кризи – национализацията на петрола и кризата със заложенниците (1951–1979 г.)” за присъждане на образователната и научната степен „доктор”

Веселина Узунова е млада изследователка с подчертан интерес към международните отношения. Тя е докторантка на самостоятелна подготовка към секцията „История на света и международните отношения в ново и най-ново време“ в Института за исторически изследвания към БАН, което ѝ е дало по-голяма самостоятелност в избора на тема и при подготовката на своята дисертация.

Дисертацията на Веселина Узунова е посветена на проблем, който представлява несъмнен интерес не само от гледна точка на историческото познание, но и като елемент от геополитическите преобразования на световния ред през ХХ в. Това ми дава основание да оценя темата на дисертацията като актуална, важна и подходяща за научно изследване.

Целта, която си е поставила докторантката, е: *„да анализира отделните етапи и проблеми в развитието на американо-иранските отношения през периода 1951–1979 г.”*. Тъй като тя е обща и описателна, Веселина Узунова е уточнила, че става дума за анализ на *„отстояването на американските приоритети на политиката в Иран през различните президентски мандати, еволюцията в иранската вътрешнополитическа динамика и влиянието на глобалните и регионалните близоизточни събития и процеси върху двустранните отношения”* (с. 9). Това, което

мога да кажа за целта на дисертацията, е, че така формулирана тя предполага широк панорамен поглед върху историческия процес за период надхвърлящ четвърт век. Тази тенденция проличава и в реализацията, тъй като дисертацията представя в исторически разказ развитието на Иран през почти целия XX в., към което е добавена и американската политика, насочена към този важен регион. Целите и задачите придават на дисертацията подчертано познавателен характер, но, от друга страна, са намалили възможността за по-задълбочен анализ на отделен исторически проблем. Като имам предвид формулировката на темата и младостта на докторантката, струва ми се, че тази специфика на дисертацията е лесно обяснима и напълно приемлива.

Дисертацията е написана на основата на достатъчно на брой извори и научни изследвания. Използваната аналитична литература е отлично представена, което показва уменията на докторантката да прави критичен историографски анализ. Ако мога да отправя някаква препоръка към изворите, тя се отнася към начина на цитирането им в библиографията, където са изброени отделните документи (често пъти без посочване на архива или документалния сборник, откъдето са ползвани), а не архивните масиви, каквато е академичната практика.

Веселина Узунова е структурирала своя дисертационен труд в четири глави, подчинени на водещия за историята хронологичен принцип, но формулирани проблемно. В структурата отново се сблъскваме със значително по-широкия подход към историческия процес от формулираните в заглавието на дисертацията хронологични граници, тъй като първите две глави на практика представят развитието на Иран в периода отпреди национализацията на добива на петрол в страната. Това излизане извън самопоставените хронологични ограничения е разбираемо, особено за тема, занимаваща се със световна история, но би могло да бъде избегнато при формулирането на темата на дисертацията. Като цяло

структурата на дисертацията отговаря на поставените задачи и позволява да бъде реализирана основната цел на дисертацията.

Нямам намерение да представям конкретното изложение на Веселина Узунова, а ще оценя текста като цяло. От дисертацията личи умението на докторантката да възстановява историческото минало на основата на документи и исторически изследвания, да анализира политическите процеси, да отсява важното от маловажното, да проследява развитието и приложението на идеите и идеологиите в обществото. Тези качества на дисертацията ми дават основание да я оценя положително.

Очертаните в автореферата приноси на дисертацията са коректно формулирани и мога да се съглася с тях, особено по отношение на празнотата, която тази дисертация запълва в българската историография.

Трите публикации на Веселина Узунова, две от които са вече обнародвани, а третата е под печат, коректно отразяват съществени моменти от дисертацията и дават възможност на по-широката научна общност да се запознае с нейното изследване. Авторефератът коректно и вярно отразява поставените цели, библиографската основа и съдържанието на дисертацията.

Като всяка научна разработка, особено на изследовател, който прави първите си стъпки на това поприще, към дисертацията на Веселина Узунова могат да се отправят и критични бележки. Убедена съм в голямата полза от такива бележки, особено когато са добронамерени, затова ще си позволя да бъда малко по-подробна.

Ще започна с формалните – продължавам да смятам, че избраният начин за научно цитиране не е подходящ за историческо изследване, тъй като разделя коментара от позоваването и пречи на ефективния научен диалог между автора и неговите предшественици (тук трябва да добавя и липсата на необходимите данни в първите две бележки – на 21 и 22 с.); не мисля, че Луис Финстийн трябва да се изписва като Левис Финщайн (с.

46); дребна, но необходима бележка е нуждата от интервал между числото и думата при годините (сиреч не бива да е 1979г., а 1979 г.). А ето и по-съществените ми бележки: не мога да се съглася с интерпретацията за причините за създаването на Антантата (с. 18), тъй като основната е опасността, идваща от страна на Германия; несъгласие предизвиква и твърдението: *„Още в самото начало на XIX век сблъсъкът на интереси подтиква европейските държави да напуснат епохата на „Метерних”*” (с. 19), тъй като тази епоха започва по-късно; неприемливо е и това, че *„Активизирането на американската външна политика след края на Първата световна война и изоставяне на политиката на изолационизма от президента Удроу Уилсън подтиква Държавния департамент към търсене на нови полета за изява”* (с. 48), тъй като именно след Първата световна война се налага изолационизмът в САЩ и то от републиканците, които отхвърлят външнополитическата концепция на президента-демократ Удроу Уилсън; влизането на САЩ във Втората световна война става не с Декларацията на обединените нации от 1 януари 1942 г. (с. 55), а с обявената от конгреса война на Япония на 8 декември 1941 г.; трудно мога да се съглася също така, че целта на закона „Заем-наем” е желанието за *„сближаване и създаване на кръг от приятелски настроени правителства в Близкия изток”* (с. 66), това може да е допълнителен резултат, но не и цел на закона; Планът „Маршал” е насочен към Европа, затова е трудно да бъде свързан с цел като *„антиколониализъм”* (с. 71); текстът *„Периодът от 1961г. до 1965г., в който младият демократ Кенеди се опитва да ревизира американско-иранските двустранни отношения”* (с. 193) показва липса на прецизност, тъй като по-рано в дисертацията (с. 173) вече е коментирана смъртта на Кенеди през ноември 1963 г.; на български се изписва Саддам Хюсеин, а не Саддам Хусейн (с. 198, 212).

Подробните ми забележки нямат за цел да поставят под въпрос положителната оценка за дисертацията, а да обърнат внимание върху

прецизността и внимателното отношение към стила. Струва ми се, че стремежът към красив и усложнен изказ, който често погрешно се възприема като свидетелство за научност, води до смислови неясноти, а и до фактологични грешки. С бележките искам да помогна на Веселина Узунова да подобри и прецизира своя стил.

Успешно реализираните задачи в дисертационния труд на Веселина Узунова „Американо-иранските отношения между две кризи – национализацията на петрола и кризата със заложенниците (1951–1979 г.)” показват нейните качества на изследовател и ми дават основание убедено да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на Веселина Узунова образователната и научната степен „доктор”.

5 юни 2015 г.

проф. д-р Искра Баева